

Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän raportista "Valmiina valintoihin II" (OKM 2017:25)

Yleisiä huomioita työryhmän raportista

Ammatillisten tutkintotodistusten käyttöä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa pohtineen Valmiina valintoihin II -työryhmän raportti perustuu samoihin koulutuspoliittisiin lähtökohtiin, kuin aiemmin ylioppilastutkinnon parempaa hyödyntämistä pohtineen työryhmän raportti (OKM 2016:37). Tavoitteena on yksinkertaistaa korkeakoulujen opiskelijavalintoja ja nopeuttaa opintojen aloittamista. Kummassakin mietinnössä lähdetään siitä, että ns. todistusvalinta on paras tapa valita opiskelijat ja että tämä valintatapa myös nopeuttaisi opintoihin sijoittumista.

Korkeakoulututkimuksen seura moitti jo I-työryhmän raportista antamassaan lausunnossa sitä, että politiikkatavoitteita ollaan viemässä läpi turhan kiireellisellä aikataululla, ennen kuin raportista annettuja lausuntoja on saatu, saati ehditty analysoida. Korkeakoulujen tulossopimuksissa on jo sovittu, että korkeakoulut hyödyntävät toisen asteen tutkintoja opiskelijavalinnassa nykyistä enemmän ja luopuvat vuoteen 2018 mennessä pitkäkestoista valmistautumista edellyttävistä pääsykokeista. Korkeakoulut ovat julkisuudessa jo itsekin todenneet, että aikataulu on liian tiukka. Myös Valmiina valintoihin II -työryhmä laati mietintönsä varsin nopeassa tahdissa. Raportti on nyt lausuntokierroksella ennen kuin I-työryhmän raportista annettuja lausunnoista on ehditty käydä minkäänlaista keskustelua.

Valmiina valintoihin II -työryhmän raportissa on varsin paljon hyödyllistä tilastotietoa ylioppilaiden ja ammatillisen tutkinnon suorittaneiden hakeutumisesta ja pääsystä. Ne eivät kuitenkaan anna eväitä pohtia valintatapojen merkitystä tai vaikutuksia. Sen sijaan työryhmä ei pohdi lainkaan sitä, miten ja miksi ammatillista väylää kulkevat päätyvät korkeakoulutuksen hakijoiksi tai miksi ammatillisen koulutuksen suorittaneet pärjäävät valinnoissa ylioppilaita heikommin. Työryhmä nojaa raportissa vain ylimalkaiseen koulutuspoliittiseen periaatteeseen, jonka mukaan kaikilla halukkailla tulisi olla mahdollisuus hakea ja päästä korkeakoulutukseen. Mahdollisuus hakea on tietysti jo nyt kaikilla, mutta pääsymahdollisuuksia rajaa ennen kaikkea hakijoitten suuri määrä suhteessa aloituspaikkoihin. Tätä hakijasuman ongelmaa ei ratkaista todistusvalintaan siirtymällä.

Kommentit työryhmän ehdotuksiin 1-7

Työryhmän ehdotukset 1,2,3, ja 6 muodostavat kokonaisuuden, josta ammatillisen tutkinnon käytännön hyödynnettävyys ja sen laajuus tulevat pitkälti riippumaan. Kun ammattikorkeakoulut luopuivat vuonna 2016 kokonaan todistusten pisteytyksestä, oli työryhmän mukaan syynä ennen kaikkea pisteyttämisen työläys. Muitakin syitä on varmaan ollut, esimerkiksi se, että todistusasteiden käytöllä ei ole katsottu saatavan lisähyötyä valintoihin esimerkiksi niiden huonon vertailtavuuden tai erottelukyvyn mukaan. Tähän saattaa tulla parannusta työryhmän ehdottaman (ehdotus 3) uuden viisiportaisen arvosteluasteikon myötä. Tämä jää kuitenkin käytännössä nähtäväksi. Arvosteluasteikon venyttämisen hyödyn saattaa syödä esimerkiksi se, että todistusvalinta laajenee suurempaan hakijajoukkoon. Ehdotuksessa 6 kuvattu sähköinen arvosanavaranto KIOSKI puolestaan varmasti tuo helpotusta pisteytyksen käytännön ongelmiin.

Työryhmän ehdotuksessaan 2 kuvaama periaate valintojen suunnittelemisesta "tarkoituksenmukaisesti siten, ettei erillisiä kiintiöitä ammatillisen tutkinnon suorittaneille tarvita", on mielenkiintoinen mutta samalla ongelmallinen. Vaikka teoriassa voidaan rakentaa sellainen pisteytysmalli, jossa sekä ammatillisesta että ylioppilastodistuksesta saa pisteitä saman skaalan mukaan, jää silti kysymys, ovatko skaalalla maksimipisteet saanut ammatillisen perustutkinnon suorittanut ja ylioppilas käytännössä samalla viivalla korkeakouluopintoja ajatellen.

Lainsäädäntöhän lähtee siitä, että hakijat voidaan koulutustaustansa mukaan jakaa eri ryhmiin, ja valintojen tasa-arvon tulee toteutua ryhmien sisällä, ei välttämättä ryhmien välillä. Lisäksi, kuten työryhmäkin esittää (ehdotus 5), tulee hakijoilla olla myös ns. 'second chance' -väylä, jossa osaamisensa ja kyvykkyytensä pääsee näyttämään.

Ehdotus 5 on käytännössä sama kuin ylioppilastutkintotyöryhmän raportissa (Valmiina valintoihin I, OKM 2016:37), ja tässäkin tasapainoiltaan todistusvalinnan laajentamisen tarpeen ja pääsykoeväylän (tai muun valinnan, joka ei perustu koulutodistukseen) säilyttämisen tarpeen välillä. Kummassakin raportissa jää epäselväksi, miten pitkälle todistusvalintaa voidaan laajentaa ja miten toisen mahdollisuuden väylä toteutetaan ja mitoitetaan. Aiemmin koulutuksen mitoituspolitiikassa on lähdetty siitä, että ammatillisista väylästä eteneville varataan tietty osuus aloituspaikoista. Myöhemmin, kun ammattikorkeakoulut tulivat mukaan kuvaan, tavoitteena on ollut vain "turvata" ei-ylioppilaiden eteneminen korkeakoulutukseen (esim. vuosien 1995-2000 kehittämissuunnitelma). Käytännössä tämä on toteutettu koepiste- ja erillisvalinnoin.

Täytyy myös muistaa, että ammatillisen koulutuksen perustehtävä on kouluttaa ammatillisia osaajia työelämään. Tuoreimpien tietojen (Vipunen) mukaan vuonna 2014 ammatillisen peruskoulutuksen suorittaneita vain kymmenisen prosenttia oli vuoden 2015 lopussa päätoimisia opiskelijoita. Opiskeluaan jatkavissa on varmasti niitä, jotka ovat jo alun alkaen suunnitelleet jatko-opintoja tai joille kiinnostus jatko-opintoihin on herännyt opintojen aikana. Toinen merkittävä opintojen jatkamisen syy on kuitenkin se, että valmistunut ei saa töitä. Työttöminä tutkinnon suorittaneista oli joka neljäs, ja jos katsotaan sijoittumista koulutusaloittain, nähdään että alan työllistävyyden ja opiskelun jatkamisen välillä on selvä yhteys.

Vaikka työttömäksi jäämisen ja osaamistason välillä ei välttämättä ole mitään yhteyttä, voi työryhmän esittämistä tilastoista lukea, että ammatillisella tutkinnolla hakevat pärjäävät valinnoissa ylioppilaita huonommin. Vipusen ongelma tässä on kuitenkin se, että suuri osa ammattitutkinnolla hakevista on myös ylioppilastutkinnon suorittaneita. Jos voitaisiin tarkastella pelkällä ammattitutkinnolla hakevia, tilanne on todennäköisesti vieläkin huonompi. On erittäin epätodennäköistä, että todistusvalintaan siirtyminen parantaisi näiden hakijoiden asemaa valinnoissa.

Työryhmän ehdotus 7 on sama, mikä sisältyi jo ylioppilastutkinnon hyödyntämistä pohtineen työryhmän esityksiin, ja se liittyy tarpeeseen tehdä valintaperusteista nykyistä pysyvämpiä ja läpinäkyvämpiä. Esitystä on helppo kannattaa samoin kuin ehdotusta 4 KARVI:n toteuttamaksi arvioinniksi.

Monivalintavastaukset:

E1 – E2 ei pääosin

E3 – E7 kyllä

Kommentit työryhmän ehdotuksiin 8-10

Työryhmän ehdotukset 8, 9 ja 10 liittyvät muihin valintaväyliin, joita kehitetään mm. erilaisissa paikallisissa yhteistyöhankkeissa ja laajemmissa ESR-hankkeissa. Niiden tarkoituksena on luoda joustavia väyliä ja opintopolkuja korkeakoulutukseen niin, että opintoihin siirtyminen samalla nopeutuisi. Yhteistyön kehittäminen on jatkossakin kannatettavaa (ehdotus 8). Kuten työryhmäkin toteaa, tällaiset räätälöidyt ratkaisut voivat kuitenkin olla opiskelijavalintojen yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallisia. Korkeakoulutukseen ei voida rakentaa "ohituskaistoja" esimerkiksi yksittäisen oppilaitoksen tietyn opintopolun kulkijoille. Tästä syystä työryhmän ehdotus 9 on tärkeä: valintojen yhdenvertaisuus tällaisissa yhteistyömalleissa tulisi varmistaa.

Monivalintavastaukset:

E8 – E10 kyllä

Kommentit työryhmän ehdotuksiin 11 ja 12

Työryhmän kaksi viimeistä ehdotusta eivät koske suoraan opiskelijavalintoja. Ehdotus 11 liittyy kasvavaan tarpeeseen lisätä ohjausta ja henkilökohtaistaa korkeakouluopiskelijoiden opintopolkuja ottaen huomioon opiskelijoiden vaihtelevat pohjakoulutukset sekä muu hankittu osaaminen. Ehdotus 12 koskee tarvetta laatia opiskelijavalintojen kehittämistä koskeva tutkimussuunnitelma, mikä sisältyi myös ylioppilastutkintotyöryhmän raporttiin. Lisäksi esitetään, että KARVI toteuttaa vuonna 2020 seuranta-arvioinnin aiemmalle "Liikettä niveliin" -arvioinnille. Korkeakoulututkimuksen seura pitää ehdotuksia kannatettavina.

Monivalintavastaukset:

E11 kyllä pääosin

E12 Kyllä

31.5.2017

Korkeakoulututkimuksen seura ry.

Taina Saarinen
puheenjohtaja